

YANGI AVLOD MAKTAB DARSLIKLARINI (ADABIYOT FANINI) O'QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Vohidxon Izzatillayev

Namangan davlat pedagogika instituti 1-kurs magistranti

vohidxonizzatillayev3@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada umumta'lim maktablarida adabiyot fanini o'qitishda yangi avlod darsliklari asosida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish masalalari keng yoritilgan. Yangi avlod darsliklarining mazmun-mohiyati, ularning kompetensiyaviy yondashuvga asoslanganligi, innovatsion metod va texnologiyalar bilan uyg'unlashuvi hamda o'quvchilarning intellektual, ijodiy va ma'naviy rivojiga ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi, raqamli savodxonligi va innovatsion faoliyati ta'lim samaradorligining muhim omili sifatida asoslab berilgan.

Abstract: This article extensively covers the issues of using innovative pedagogical technologies based on new generation textbooks in teaching literature in secondary schools. The content of new generation textbooks, their basis in a competency-based approach, their integration with innovative methods and technologies, and their impact on the intellectual, creative, and spiritual development of students are analyzed. The professional competence, digital literacy, and innovative activities of the teacher are also substantiated as important factors in educational effectiveness.

Kalit so'zlar: yangi avlod darsliklari, adabiyot ta'limi, innovatsion texnologiyalar, interaktiv metodlar, kompetensiyaviy yondashuv, raqamli ta'lim, o'quvchi faolligi.

Keywords: new generation textbooks, literature education, innovative technologies, interactive methods, competency-based approach, digital education, student activity.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biri sifatida tubdan yangilanmoqda. Raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan, axborot oqimi keskin ortib borayotgan sharoitda maktab ta'limining mazmuni, shakli va metodlariga nisbatan talablar ham o'zgarib bormoqda. Ayniqsa, o'quvchilarni mustaqil fikrlovchi, tanqidiy yondasha oladigan, ijodkor va raqobatbardosh shaxs sifatida tarbiyalash bugungi ta'lim siyosatining ustuvor vazifalaridan hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar doirasida yangi avlod maktab darsliklari ishlab chiqildi va amaliyotga joriy etilmoqda. Ushbu darsliklar an'anaviy bilim berish modelidan farqli ravishda, o'quvchida hayotiy kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan. Ayniqsa, adabiyot fanini o'qitishda yangi avlod darsliklari va innovatsion texnologiyalarning uyg'unlashuvi o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy, estetik va intellektual rivojiga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

1. Yangi avlod adabiyot darsliklarining nazariy asoslari

Yangi avlod darsliklari ta'limning kompetensiyaviy yondashuviga asoslanib yaratiladi. Bu yondashuvga ko'ra, o'quvchi faqat tayyor bilimlarni o'zlashtiruvchi emas, balki bilimlarni mustaqil egallovchi, tahlil qiluvchi va amaliyotda qo'llay oluvchi shaxs sifatida shakllanadi.

Adabiyot faniga mo'ljallangan yangi avlod darsliklari quyidagi xususiyatlari bilan ajralib turadi:

- o'quvchi shaxsiga yo'naltirilganlik;
- badiiy matnni chuqur tahlil qilishga yo'naltirilgan topshiriqlar;
- ijodiy va muammoli savollar ulushining ko'pligi;
- fanlararo integratsiyaning kuchaytirilishi;
- raqamli va multimediya resurslari bilan uyg'unlik.

V.V. Kraevskiyning fikricha, "zamonaviy darslik o'quvchining tafakkurini rivojlantiruvchi, uni mustaqil bilim olishga undovchi didaktik tizim bo'lishi lozim" [1]. Yangi avlod adabiyot darsliklari aynan shu talablarga javob beradi.

2. Adabiyot fanini o'qitishda innovatsion texnologiyalar tushunchasi

Innovatsion texnologiyalar — bu ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning faolligi va motivatsiyasini oshirishga xizmat qiluvchi zamonaviy metod, usul va vositalar majmuidir. Adabiyot fanini o'qitishda innovatsion texnologiyalar badiiy asarni faqat mazmunan o'rganish bilan cheklanmasdan, uni tahlil qilish, baholash va ijodiy qayta ishlash imkonini beradi.

Adabiyot darslarida keng qo'llanilayotgan innovatsion texnologiyalarga quyidagilar kiradi:

- interaktiv ta'lim metodlari (aqliy hujum, klaster, INSERT, konseptual jadval);
- muammoli ta'lim;
- loyiha metodi;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalari;
- aralash ta'lim (blended learning).

J. Dyui ta'lim jarayonida o'quvchining faol ishtiroki muhimligini ta'kidlab, "ta'lim — bu tajriba orqali o'rganish jarayonidir" deb hisoblaydi [2]. Innovatsion texnologiyalar aynan shu g'oyani amaliyotga joriy etadi.

3. Innovatsion texnologiyalarning yangi avlod darsliklari bilan uyg'unligi

Yangi avlod adabiyot darsliklari innovatsion texnologiyalarni qo'llash uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Darsliklardagi ochiq savollar, ijodiy topshiriqlar, muammoli vaziyatlar o'qituvchini interaktiv metodlardan foydalanishga undaydi.

Masalan:

- badiiy asarni klaster metodi orqali tahlil qilish;
- qahramon xarakterini Venn diagrammasi yordamida solishtirish;
- asar g'oyasini loyiha ishlari orqali yoritish;
- muallif pozitsiyasini bahs-munozara asosida ochib berish.

Bunday yondashuv o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi.

4. Innovatsion texnologiyalardan foydalanishning ta'lim samaradorligiga ta'siri

Adabiyot darslarida innovatsion texnologiyalardan foydalanish quyidagi ijobiy natijalarni ta'minlaydi:

- o'quvchilarning darsga qiziqishi oshadi;
- badiiy matnni tahlil qilish malakalari rivojlanadi;
- og'zaki va yozma nutq madaniyati shakllanadi;
- ijodiy tafakkur rivojlanadi;
- milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat kuchayadi.

R. Safarova ta'kidlaganidek, "innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etilgan adabiyot darslari o'quvchini faqat bilim bilan qurollantirmaydi, balki uni ma'naviy jihatdan ham kamol toptiradi" [3].

5. O'qituvchining innovatsion faoliyati va kasbiy kompetensiyasi

Innovatsion texnologiyalar samaradorligi bevosita o'qituvchining kasbiy tayyorgarligiga bog'liq. Zamonaviy adabiyot o'qituvchisi:

- pedagogik texnologiyalarni chuqur bilishi;
- raqamli vositalardan samarali foydalana olishi;
- ijodkor va tashabbuskor bo'lishi zarur.

UNESCO ta'lim hujjatlarida qayd etilishicha, "XXI asr o'qituvchisi bilim beruvchi emas, balki o'quv jarayonini tashkil etuvchi va yo'naltiruvchi shaxsdir" [4].

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, yangi avlod maktab adabiyot darsliklarini o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bunday yondashuv o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, ijodiy izlanishga va hayotiy kompetensiyalarni egallashga yo'naltiradi. Innovatsion texnologiyalar adabiyot fanining tarbiyaviy va estetik imkoniyatlarini to'liq namoyon etishga xizmat qiladi. Dars jarayonida o'quvchilarni o'zlari bilan mustaqil va ko'proq ishlash, albatta, ularning bilimlarini oshirishda yordam beradi. Ularning bilim doiralarini kengaytirib, o'z ustilarida mustaqil ishlashlari va yangi pedagogik texnologiyalardan kengroq foydalana olishlariga imkon yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Kraevskiy V.V. Didaktika osnovy sovremennogo obrazovaniya. — Moskva: Pedagogika, 2010.
2. Dewey J. Democracy and Education. — New York: Macmillan, 1916.
3. Safarova R.G'. Pedagogik texnologiyalar va ularning ta'lim jarayonidagi o'rni. — Toshkent: Fan, 2018.
4. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
5. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. — Toshkent: O'qituvchi, 2017.

6. Sayidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: Moliya, 2016.
7. Zunnunov A., Mirzayev S. Adabiyot o‘qitish metodikasi. — Toshkent: O‘qituvchi, 2015.
8. Yo‘ldoshev J., Yo‘ldosheva F. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. — Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2020.
9. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. Yangi avlod darsliklarini yaratish konsepsiyasi. — Toshkent, 2021.
10. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF–5712-son Farmoni. Xalq ta’limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. — Toshkent, 2019.

